

UDK 37.02:004

SHARQ TILLARINI O‘QITISHDA MADANIYATLARARO MULOQOTNING AHAMIYATI

ВАЖНОСТЬ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ВОСТОЧНЫХ ЯЗЫКОВ

THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN TEACHING EASTERN LANGUAGES

<https://doi.org/10.24412/2181-1784-2026-23-165-169>

Davlataliyeva Gulsevar

JDU Xalqaro munosabatlar fakulteti 3 kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Niyozova Olmosxon Erkaboyevna

JIDU Sharq tillari kafedrasi o‘qituvchisi

davlataliyevagulsevar@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Sharq tillarini o‘qitish jarayonida madaniyatlararo muloqotning ilmiy-nazariy asoslari va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot raqamli ta'lim, multimedia vositalari hamda ta'limni individuallashtirish konsepsiyalariga tayangan holda olib boriladi. Sharq tillari va madaniyatining uzviy bog‘liqligi xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari asosida ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar: madaniyatlararo muloqot; Sharq tillari; raqamli ta'lim; innovatsion pedagogika; ta'lim samaradorligi.

Аннотация: В данной статье анализируются научно-теоретические основы и практическое значение межкультурной коммуникации в процессе преподавания восточных языков. Исследование проводится на основе концепций цифрового образования, мультимедийных средств и индивидуализации обучения. Неразрывная связь восточных языков и культуры раскрывается на основе научных взглядов зарубежных ученых.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация; восточные языки; цифровое образование; инновационная педагогика; эффективность образования.

Abstract: This article analyzes the scientific and theoretical foundations and practical significance of intercultural communication in the process of teaching Oriental languages. The research is conducted based on the concepts of digital education, multimedia tools, and individualization of education. The inseparable

connection between Oriental languages and culture is shown based on the scientific views of foreign scientists.

Keywords: *intercultural communication; Oriental languages; digital education; innovative pedagogy; educational efficiency.*

XXI asr zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davr sifatida inson faoliyatining barcha sohalariga, xususan, ta'lim tizimiga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga keng joriy etilishi o'qitishning an'anaviy usullarini takomillashtirish, ta'lim oluvchilarning mustaqil ishlash imkoniyatlarini kengaytirish hamda ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Mazkur jarayon xorijiy tillarni, ayniqsa, Sharq tillarini o'qitishda alohida ahamiyat kasb etadi.

Bugungi globallashtirish sharoitida xorijiy tilni o'rganish jarayoni faqat tilning grammatik va leksik xususiyatlarini o'zlashtirish bilan cheklanmaydi. Til va madaniyatning uzviy bog'liqligi sababli o'rganilayotgan til egalarining milliy dunyoqarashi, urf-odatlar, an'analar, qadriyatlar va ijtimoiy-madaniy xususiyatlarini anglash ham muhim hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, axborot texnologiyalari o'quvchilarga boshqa xalqlar madaniyati bilan bevosita yoki virtual tarzda tanishish, autentik materiallardan foydalanish va madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakllantirish uchun keng imkoniyat yaratadi.

Xususan, internet resurslari, multimedia vositalari, elektron lug'atlar, videomateriallar, interaktiv ta'lim platformalari va raqamli o'quv dasturlari Sharq tillarini o'qitish jarayonini yanada mazmunli va samarali tashkil etishga yordam beradi. Bunday vositalardan foydalanish orqali ta'lim oluvchilar real nutqiy vaziyatlar, kundalik muloqot shakllari va o'rganilayotgan tilga xos madaniy hodisalar bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan bog'lashga hamda tilni tabiiy kommunikativ muhitda o'zlashtirishga zamin yaratadi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish faoliyatini rivojlantirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Ular turli elektron manbalardan mustaqil ravishda foydalanish, kerakli axborotni izlash, uni tahlil qilish, taqqoslash va xulosa chiqarish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Natijada ta'lim oluvchilarning nafaqat til bilimi va lug'at boyligi, balki axborot bilan ishlash, tanqidiy fikrlash va mustaqil izlanish kompetensiyalari ham rivojlanadi.

Shu bilan birga, axborot texnologiyalaridan foydalanish madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirishning samarali vositalaridan biri sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Turli raqamli manbalar orqali Sharq xalqlarining turmush tarzi, milliy qadriyatlar, an'analar va ijtimoiy munosabatlari bilan tanishish o'quvchida o'rganilayotgan til va madaniyatga nisbatan chuqurroq tushuncha hosil qiladi. Bu esa til o'rganuvchining boshqa madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qila olish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining Sharq tillarini o'qitish jarayoniga integratsiyalashuvi zamonaviy ta'limning muhim

yoʻnalishlaridan biridir. Raqamli vositalar yordamida taʼlim oluvchilarning til koʻnikmalari, lugʻat boyligi va kommunikativ kompetensiyasi rivojlanishi bilan bir qatorda, ularning oʻrganilayotgan til egalarining milliy dunyoqarashi, madaniyati va ijtimoiy qadriyatlarini anglash darajasi ham oshadi. Shu sababli Sharq tillarini oʻqitishda raqamli texnologiyalardan maqsadli va metodik jihatdan asoslangan holda foydalanish til taʼlimining samaradorligini oshirish bilan birga, madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish uchun ham muhim pedagogik imkoniyatlarni yaratadi

Bugungi globallashuv va raqamlashtirish jarayonlari sharoitida axborot texnologiyalari xorijiy tillarni, xususan, Sharq tillari va madaniyatini oʻrganish jarayonida muhim pedagogik vositalardan biriga aylanib bormoqda. Zamonaviy raqamli texnologiyalar taʼlim jarayonida mavjud boʻlgan masofaviy va kommunikativ toʻsiqlarni sezilarli darajada kamaytirib, taʼlim oluvchilarga keng koʻlamli axborot va taʼlim resurslaridan foydalanish imkoniyatini bermoqda. Ilgari muayyan til yoki madaniyatni oʻrganish uchun bevosita oʻsha mamlakatga borish, maxsus adabiyotlar yoki cheklangan manbalardan foydalanish talab etilgan boʻlsa, bugungi kunda internet va raqamli platformalar orqali mazkur imkoniyatlardan masofadan turib foydalanish mumkin.

Axborot texnologiyalarining taʼlimdagi ahamiyati nafaqat bilim olish jarayonini tezlashtirish, balki taʼlimni yanada qulay, ochiq va uzluksiz tashkil etish bilan ham belgilanadi. Britaniyalik pedagog Tony Bates taʼlim jarayonida raqamli texnologiyalarning imkoniyatlariga alohida eʼtibor qaratib, ularning taʼlimni yanada qulay, ochiq va uzluksiz shaklda tashkil etishga xizmat qilishini taʼkidlaydi. Mazkur yondashuv ayniqsa xorijiy tillarni oʻqitishda muhim ahamiyatga ega, chunki raqamli vositalar orqali taʼlim oluvchi istalgan vaqtda va turli masofalardan oʻquv materiallariga murojaat qilishi, oʻz bilimini mustaqil ravishda boyitishi va til muhitiga yaqinlashishi mumkin.

Bu imkoniyatlar Sharq tillarini oʻrganish jarayonida yanada muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki Sharq tillarining aksariyati nafaqat oʻziga xos grammatik va fonetik tizimga, balki muayyan madaniy, tarixiy va ijtimoiy kontekstga ham ega. Masalan, arab, xitoy, yapon, koreys yoki fors tillarini oʻrganishda tilning oʻziga xos xususiyatlarini bilish bilan bir qatorda, ushbu tillarda soʻzlashuvchi xalqlarning dunyoqarashi, anʼanalari, urf-odatlar, qadriyatlari va muloqot madaniyatini anglash ham zarur. Shu sababli raqamli texnologiyalar orqali madaniy materiallardan foydalanish tilni chuqurroq va mazmunliroq oʻzlashtirish imkonini beradi.

Ayniqsa, Sharq xalqlarining nomoddiy madaniy merosini oʻrganishda axborot texnologiyalarining imkoniyatlari kengdir. Nomoddiy madaniy meros tarkibiga xalq ogʻzaki ijodi, milliy marosimlar, urf-odatlar, anʼanalar, musiqa, raqs, xalq hunarmandchiligi bilan bogʻliq bilim va koʻnikmalar, shuningdek, avloddan avlodga oʻtib kelayotgan turli madaniy qadriyatlar kiradi. Bunday madaniy hodisalarni oddiy matn orqali toʻliq tasavvur qilish har doim ham oson emas. Raqamli texnologiyalar esa ushbu jarayonni video, audio, tasvir, animatsiya va

interaktiv materiallar yordamida yanada jonli va tushunarli shaklda namoyish etish imkonini beradi.

Shuningdek, axborot texnologiyalari Sharq tillarini o‘rganayotgan talabalarda diplomatik nutq va madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda ham muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Xususan, Sharq mamlakatlari bilan xalqaro va diplomatik munosabatlarning rivojlanishi mazkur mamlakatlarning tili, madaniyati va muloqot uslubini chuqur biladigan mutaxassislariga bo‘lgan ehtiyojni oshirmoqda. Diplomatik muloqotda so‘zlarning bevosita ma’nosidan tashqari, ularning madaniy va ijtimoiy konnotatsiyalarini tushunish ham katta ahamiyatga ega. Shu jihatdan raqamli vositalar orqali real yoki modellashtirilgan diplomatik muloqot namunalari, rasmiy nutqlar, intervyular va xalqaro tadbirlarning videoyozuvlarini tahlil qilish talabalarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga yordam beradi.

Sharq tillarini o‘qitishda multimedia vositalari ham alohida o‘rin tutadi. Video, audio, animatsiya, grafik tasvirlar va interaktiv taqdimotlardan foydalanish o‘quvchilarning diqqatini jalb qilish, o‘quv materiallarini yaxshiroq anglash va o‘zlashtirilgan bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Ayniqsa, til o‘rganish jarayonida bir vaqtning o‘zida bir nechta sezgi organlarining ishtirok etishi materialning yaxshiroq eslab qolinishiga yordam beradi. Masalan, video material orqali talaba nafaqat so‘z yoki iboraning qanday talaffuz qilinishini eshitadi, balki suhbatdoshning mimikasi, imo-ishoralari, kiyinish uslubi va muloqot jarayonidagi xatti-harakatlarini ham kuzatadi. Natijada til va madaniyat o‘rtasidagi bog‘liqlikni yaxlit tarzda anglash imkoniyati paydo bo‘ladi.

Audio materiallardan foydalanish esa, ayniqsa, Sharq tillarining talaffuz xususiyatlarini o‘zlashtirishda samarali hisoblanadi. Talabalar ona tilida so‘zlashuvchilarning tabiiy nutqini tinglash orqali tovushlar, urg‘u, intonatsiya, nutq sur‘ati va pauzalarning qo‘llanishini kuzatishlari mumkin. Bu esa dars jarayonida faqat o‘qituvchi nutqiga tayanib qolmasdan, turli nutq sohiblarining real kommunikativ faoliyati bilan tanishish imkonini beradi. Shu bilan birga, animatsion materiallar murakkab grammatik yoki madaniy tushunchalarni vizual tarzda tushuntirish va yangi mavzularni o‘zlashtirishni yengillashtiradi.

Multimedia texnologiyalarining yana bir muhim jihati shundaki, ular boshqa davlatlarning madaniyati, tili, dini, ijtimoiy muhiti va kundalik hayoti bilan yaqindan tanishish imkoniyatini yaratadi. Bunda o‘quvchi o‘rganilayotgan madaniyatni faqat nazariy ma’lumotlar asosida emas, balki vizual va audiovizual materiallar orqali bevosita kuzatish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Sharq tillarini o‘qitishda raqamli texnologiyalarning o‘rni faqatgina axborot uzatish bilan bog‘lanib qolmay, balki talabalarda "madaniy empatiya" hissinii uyg‘otishga xizmat qiladi. Zamonaviy ta’lim platformalari va sun’iy intellektga asoslangan dasturlar o‘quvchiga til o‘rganilayotgan mamlakatning virtual muhitiga sho‘ng‘ish imkoniyatini yanada ochib beradi. Shu jarayonda til birliklari oddiygina grammatik qoidalar sifatida emas, bular bilan cheklanib qolmay, balki muayyan xalqning qadriyatlari va mamlakatlarning diplomatik muloqot etiketi orqali

o'rganiladi va shu orqali qiziqishi ortadi. Ayniqsa, Sharq xalqlarining o'ziga xos madaniy manzarasi va ijtimoiy iyerarxiyasini tushunishda interaktiv simulyatsiyalar nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalari bilan boyib boradi. Shu tariqa, raqamli ta'lim muhiti bo'lajak mutaxassislarni nafaqat xorijiy tilda so'zlashuvchi, balki global miqyosda madaniyatlararo muloqotni boshqara oladigan "madaniy vositachi" sifatida ta'riflanadi.

Xulosa qilib aytganda, Sharq tillarini o'qitish jarayonida madaniyatlararo muloqot va axborot texnologiyalarining integratsiyasi zamonaviy pedagogikaning ajralmas qismiga aylanib boshlagan. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni pedagogik maqsadga muvofiq qo'llash talabalarni mustaqil va faol bilim oluvchi shaxs sifatida shakllantirishga hamda ta'lim tizimining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, global dunyoda diplomatik va madaniy muloqotga kirishish qobiliyatini shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bates, Tony. Teaching in a Digital Age. Vancouver: Tony Bates Associates, 2015. <https://pressbooks.bccampus.ca/teachinginadigitalagev2/>.
2. Moore, Michael. Handbook of Distance Education. New York: Routledge, 2013. <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9780203803738/handbook-distance-education-michael-graham-moore>.
2. Vygotsky, Lev S. Mind in Society. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. <https://www.marxists.org/archive/vygotsky/works/mind/>
4. Warschauer, Mark. Technology and Language Learning. Oxford: Oxford University Press, 2004. <https://books.google.com/books?id=Y2uP73zO1WwC>.